

HIROMI KAWAKAMI

Mokytojo
portfelis

Iš japonų kalbos vertė
Jurgita Ignotienė

Sofoklis

Vilnius, 2021

I salą II

– CUKIKO, ŽIŪRĖKITE, Cukiko, aštuonkojis išplaukė, – pirštu parodė Mokytojas, o aš palinksėjau.

Šiabu šiabu, tik su aštuonkoju? Plonai, beveik peršviečiamai atpjautus aštuonkojo gabalėlius metėme į puodą su verdančiu vandeniu, o kai šie išplaukdavo į paviršių, nedelsdami išgriebdavome lazdelėmis. Padažydavome į *pondzu* padažą ir salsvas aštuonkojo skonis, burnoje susimaišęs su citrusais, įgaudavo, sakyčiau, net mistišką skonį.

– Matote, kaip šitas peršviečiamas aštuonkojo gabalėlis pabąla, panardinus jį į verdantį vandenį? – jis šnekėjo lygiai taip, tarsi šalia vienas kito būtume sėdėję Satoru užėjoje ir gurkšnoję sakę.

– Aha, tikrai. Baltas.

Aš, kita vertus, negalėjau apsispręsti. Nežinojau, kaip man elgtis: ar reikėtų juoktis, ar geriau patylėti.

– O ar nepastebėjote, kad prieš pabaldamas sekunde, tik vienai akimirakai, jis nusidažo tarsi persikas?

– Taip, – trumpai atsakiau. Mokytojas su šypsena pažvelgė į mane ir vienu ypu iš puodo ištraukė tris gabalėlius aštuonkojo.

– Cukiko, jūs baisiai susimąsčiusi.

Teko ilgokai palūkėti, kol Mokytojas nusileido žemyn nuo kalvos. Žuvėdrų balsai visiškai nutilo, tamsa sutirštėjo. Man atrodė, kad labai ilgai, bet gali būti, kad viskas neužtruko nė penkių minučių. Stypsojau prieangyje ir laukiau jo. Išgirdau žingsnius – grįžo, tamsoje nepaklydo.

– Mokytojau, – kreipiausi.

– O, Cukiko, štai ir aš, – atsakė.

– Sveiki sugrįžę, – pasveikinau ir abu kartu įėjome į vidų.

– Įspūdingos ausinukės, – nuimdamas nuo ugnies puodą su aštuonkojų šiaabu šiaabu stebėjosi Mokytojas. Vidutinio dydžio lėkštėje šalia viena kitos gulėjo keturios ausinukių kriauklės, pilnut pilnutėlės ausinukių sašimio.

– Cukiko, vaišinkitės iki soties.

Mokytojas uždėjo truputį vasabio ir panardino ausinukės gabalėlį į sojų padažą. Tada lėtai, su pasimėgavimu sukramtė. Jo burna tuo metu atrodė kaip gerokai senstelėjusio žmogaus. Aš irgi atsikandau ausinukės. Labai tikėtina, kad mano burna vis dar atrodė kaip jauno žmogaus. O kaip būtų gerai, jeigu ir ji atrodytų kaip senės. Akimirksnį šmėstelėjo mintis.

Aštuonkojų šiaabu šiaabu. Ausinukės. Moliuskai mirugai. Koči žuvis. Virtos *šiako* krevetės. Keptas omaras. Ant mūsų stalo vienas po kito keliavo vis nauji patiekalai. Nuo koči žuvis Mokytojo lazdelės jau nebe taip sparčiai darbavosi. Nežymiai palenkdamas taurelę, jis lėtai siurbčiojo sakę. Aš viską, ką tik atnešdavo, čia pat sudorodavau ir dar užpildavau dideliais gurkšniais sakės.

– Ar skanu, Cukiko? – tarsi negalėdamas atsidžiaugti puičiu anūkės apetitu, paklausė Mokytojas.

– Skanu, – piktokai atkirtau ir dar kartą pridėjau, tik daug jausmingiau: – Skanu.

Kai atkeliavo virtos ir marinuotos daržovės, mudu jau buvome iki soties prisikimšę pilvus. Ryžių paprašėme nebenešti, pasitenkinome tik miso sriuba. Abu lėtai siurbčiojome sakę, „užsikąsdami“ miso sriuba, pagaminta iš žuvies sultinio.

– Ką gi, jau metas, – pasiėmęs kambario raktą Mokytojas pakilo nuo stalo.

Aš irgi iš paskos jam atsistojau, bet kojos linko, akivaizdu, kad alkoholis suveikė stipriau, nei galėjau tikėtis. Pamėginau eiti, kojos susipynė ir aš parvirtau rankomis atsirem-dama į šiaudinį demblį.

– Varge tu mano, – iš viršaus žiūrėjo Mokytojas.

– Ne varge tu mano, o prašau paduoti man ranką, – riktelėjau. Jis nusijuokė.

– Na, pagaliau vėl tapote savimi.

Jis ištiesė ranką.

Įsitvėrusi užlipau laiptais. Priešais Mokytojo kambarį koridoriaus viduryje sustojau. Jis į spyną įkišo raktą. Pasi-girdo trakstelėjimas. Žvelgdama į Mokytojo nugarą, svirduliavau koridoriuje.

– Cukiko, sako, kad šituose namuose vanduo visai neblogas, – atsigręžęs pasakė.

– Aha, – išsiblaškiusi atsakiau ir toliau svirduliavau.

– Valandėlę atsikvėpusi nueikite pagulėti karštame vandenyje.

– Aha.

– Ir dar. Truputį išsiblaivykite.

– Aha.

– Jeigu išlipus iš vandens vakaras dar atrodys ilgas, ateikite į mano kambarį.

Šįkart nebeatsakiau „Aha“. Tik išpūčiau akis:

– Ką? Ką visa tai reiškia?

– Reikšti tai nereiškia nieko, – atsakė ir pradingo už durų.

Trinktelėjus priešais nosį durims, koridoriuje likau viena ir dar mažumėlę pasvirduliavau. Apgirtusioje galvoje gromuliavau Mokytojo ištartus žodžius. „Ateikite į mano kambarį.“ Tikrai taip sakė. Bet man klausimas, o kas po to, kai nueisiu į jo kambarį? Kortomis juk nežaisime. O gal gersime toliau? Jis – Mokytojas, todėl nenustebčiau, jeigu staiga imtų ir pasiūlytų, pavyzdžiui, parašyti eilėraščių.

– Mieloji, viltis – kvailių motina, – murmeldama po nosimi nuėjau savo kambario link. Kai atrakinusi duris įėjau į vidų ir uždegiau šviesą, pamačiau pačiame kambario viduryje patiestą patalą. Mano daiktai stovėjo priešais nišą sienoje.

Persirengusi jukata ir pasiruošusi keliauti į vonias, kelis kart pakartojau:

– Viltis – kvailių motina. Viltis – kvailių motina.

PO KARŠTŲJŲ VERSMIŲ oda tapo minkšta ir glotni. Išsiploviau galvą, keletą kartų išlipau ir įlipau į vandenį, galiausiai kruopščiai išsidžiovinau plaukus – ir nė nepastebėjau, kaip pralėkė daugiau nei valanda.

Grįžusi į kambarį atidariau langą, į vidų plūstelėjo nakties gaiva. Dar garsiau suošė jūra. Valandėlę stovėjau palinkusi prie lango.

Kaži kada taip suartėjome su Mokytoju? Iš pradžių jis man buvo svetimas vyriškis. Nepažįstamas, senstelėjęs mokytojas iš tų senų laikų. Net ir tada, kai pamažu pradėjome apie šį bei tą šnekučiuotis, padoriai net neįsižiūrėjau į jo veidą. Jis man buvo neaiški miglota būtybė, sėdinti už baro šalia manęs ir tylomis gurkšnojanti sakę.

Tik jo balsas iš pat pradžių įstrigo į atmintį. Skambus, kiek aukštoko tembro, bet su žemais pustoniais. Balsas sklido iš tos beribės būtybės, sėdinčios šalia manęs prie baro.

Kažkuriuo metu, sėdėdama Mokytojo pašonėje, ėmiau justį iš jo kūno sklindančią šilumą. Pro iškrakmolytus marškinius padvelkė Mokytoju. Kažkuo išsiilgtu ir brangiu. Ir tas jausmas įgavo Mokytojo pavidalą. Griežtą, bet ir švelnų. Aš dar ir dabar negaliu iki galo jo, to pavidalo, perprasti. Jau atrodo, kad pagavau, bet jis ima ir čia pat išslysta iš rankų. Jau atrodo – pabėgo, nebėra, bet, žiūrėk, ir vėl priartėja.

Vis pagalvoju, o jeigu nutiktų taip, kad mudu atsidurtume labai arti vienas kito, įdomu, ar tas Mokytojo pojūtis, tas jo pavidalas, manyje sutvirtėtų, ar ne. Bet tikriausiai viskas jau savaime taip neaišku ir miglota, kad bandyk nebandęs, taip ir neperprasi visko iki galo.

Į kambarį, paviliota lempos šviesos, įskrido didžiulė peteliškė. Barstydamą žvynelius apsuko ratą aplink kambarį. Patempiau šviestuvo virvelę ir ryškų spindėjimą pakeitė nedidelės lemputės skleidžiama oranžinės spalvos šviesa. Peteliškė dar pasiblaškė be vietos ir galiausiai išskrido į lauką.

Valandėlę palaukiau, bet ji nebegrįžo.

Uždariau langą, stipriau susiveržiau chalato diržą, parodyčiau lūpas ir pasiėmiau nosinaitę. Savo kambario duris užrakinau kiek galėdama tyliau ir išslinkau į koridorių. Prie lempos koridoriuje buvo susirinkusios kelios nedidelės peteliškės. Prieš pasibelsdama į Mokytojo kambario duris giliai įkvėpiau. Keliskart lengvai sučepsėjau dažytomis lūpomis, delnu perbraukiau per plaukus ir dar kartą giliai įkvėpiau.

– Mokytojau, – pašaukiau.

– Atidaryta, – ataidėjo iš vidaus.

Atsargiai pasukau durų rankeną.

Jis sėdėjo alkūnėmis pasirėmęs į stalą. Pasisukęs nugara į paklotą patalą gurkšnojo alų.

– O sakės nėra? – paklausiau.

– Ne, yra. Šaldytuve. Bet man šiandien jau užteks, – lenkdamas alaus butelį atsakė. Stiklinėje gražiai suputojo. Aš irgi pasiėmiau taurę, kuri gulėjo apvožta ant padėklo ant šaldytuvo.

– Man irgi. – Atkišau ją priešais Mokytoją ir šis šypsodamasis pripylė taip pat gražiai su putomis.

Ant staliuko gulėjo padėti keli dailiai į foliją suvynioti trikampiai sūrio gabaliukai.

– Atsivežėte? – paklausiau. Jis linktelėjo.

– Puikiai pasiruošta.

– Prisiminiau jau eidamas pro duris ir įsimečiau į portfelį.

Naktis atrodė rami. Už lango buvo girdėti jūros ošimas. Mokytojas atidarė antrą butelį. Per visą kambarį nuaidėjo atkemšamo butelio garsas.

Kai ištuštėjo ir antras butelis, abu paskendome mintyse. Bangų mūša kartais sustiprėdavo.

– Kaip tylu, – pasakiau. Jis linktelėjo.

– Tylu, – po valandėlės ištarė Mokytojas. Šįkart aš palinkėjau.

Nuo sūrio nulupti folijos popierėliai suglamžyti gulėjo ant stalo. Aš juos visus surinkau ir susukau į kamuoliuką. Prisiminiau, kaip vaikystėje iš šokolado popierėlių buvau pasidariusi visai nemažą rutulį. Nuluptus popierėlius rūpestingai ištiesindavau ir prilipindavau. Auksinius popierėlius, kurių kartais irgi pasitaikydavo, dėdavau atskirai. Man atrodo, kad dėdavau juos į patį paskutinį stalo stalčių, kad

vėliau galėčiau priklijuoti prie žvaigždės ant Kalėdų eglutės viršūnės. Ir prisimenu, kad kai atėjus Kalėdoms ištraukdavau tuos auksinius popierėlius iš po visokių sąsiuvinių ir modelino dėžučių, jie būdavo susiglamžę.

– Kaip tylu, – nežinau keliasdešimtą kartą, bet šįkart ištarėme abu vienu metu.

Mokytojas įsitaisė ant pagalvėlės. Aš irgi. Tarp pirštų sukiodama iš folijos pasigamintą kamuoliuką, sėdėjau priešais jį.

Mokytojas pražiojo burną, tarsi ruošdamasis sakyti „o“, tačiau jokio garso nebuvo. Praverta burna bylojo apie senatvę. Dar ryškiau ir aiškiau nei tada, kai jis kramtė ausinukes. Tyliai nusukau akis. Mokytojas irgi lygiai tuo pačiu metu nusuko žvilgsnį.

Be perstojo ošė jūra.

– Miegoti? – tyliai paklausė.

– Taip, – atsakiau aš. O ką daugiau galėjau atsakyti?

Pakilau ir, atgalia ranka uždariusi duris, nuslinkau į savo kambarį. Aplink lempą koridoriuje buvo susispietę dar daugiau peteliškių nei iki tol.

PRABUDAU vidury nakties.

Maudė galvą. Be manęs kambaryje daugiau nieko nebuvo. Pamėginau prikelti tą neapibrėžtą beformę Mokytojo dvasią, bet nepavyko.

Nubudusi nebegalėdavau užmigti. Ausyse garsiai tikėjo prie pagalvės padėtas laikrodīs. Kai pasirodydavo, kad tiksi čia pat, prie ausies, garsas tuoj imdavo ir nutoldavo. Nors pats laikrodīs stovėjo vietoje, niekur nejudėjo. Kaip keista.

Valandėlę nejudėjau. Paskui po chalatu paliečiau savo spenelius. Nebuvo nei minkšti, nei sukietėję. Ranka nuslydo

link pilvo ir jį paglostė. Pilvas buvo visai glotnus. Ranka slystelėjo dar žemiau. Delnu pajutau šilumą. Abejingai perbraukiau pirštais, bet malonumo jokio. Tada paklausiau savęs, ar tikėjaisi, ar turėjau planų, kad Mokytojas mane lies ir man bus malonu, ir supratau, kad ne.

Pragulėjau gerą pusvalandį. Galvojau, kad klausydama bangų mūšos savaime apsnūsiu, bet akys nelipo. O gal ir Mokytojas dabar guli tamsoje atsimerkęs?

Galvoje pažadintos mintys pamažu augo ir plėtėsi. Vieni metu net ėmė rodytis, kad Mokytojas iš savo kambario mane šaukia. Tik leisk, ir naktį bemat užsisuks įkyriausios mintys. Daugiau nebeištėvėriau. Nedegdama šviesos atidariau savo kambario duris. Nuėjau iki tualetų koridoriaus gale, atlikau reikalus. Tikėjaisi, kad nusilengvinus drauge su šlapimo pūsle atslūgs ir įtampa. Deja, visiškai nepavyko nusiraminti.

Grįžau į kambarį, vėl neryškiai pasidažiau lūpas ir slapčia nusliūkinau prie Mokytojo kambario durų. Prikišusi ausį, stengiausi įsiklausyti, kas viduje. Kaip koks vagis. Kažką girdėjau, bet ne miegančio žmogaus kvėpavimą. Valandėlę stovėjau įtempusi ausis – garsas protarpiais sustiprėdavo.

– Mokytojau, – sukuždėjau. – Kas jums? Ar viskas gerai? Jums gal ką nors skauda? Gal man užteiti?

STAIGA DURYS atsidarė. Net prisimerkiau apakinta iš kambario plūstelėjusios šviesos.

– Cukiko, na, ko čia stovite? Užeikite, – ranka pamojo Mokytojas.

Atsimerkiau ir akys netruko priprasti prie šviesos. Atrodo, kad jis kažką rašė. Ant stalo mėtėsi popieriaus lapai. Kai

paklausiau, ar jis kažką rašęs, pakėlė vieną lapą nuo stalo ir parodė man.

Buvo užrašyta: „Aštuonkojis. Švelniai raustelėjęs...“ Man spoksant į lapą, Mokytojas pasiguodė:

– Niekaip nesugalvoju paskutinės eilutės. Kas galėtų tikti po „švelniai raustelėjęs“?

Klestelėjau ant pagalvėlės. Kol kankinausi galvodama apie Mokytoją, šis kankinosi galvodamas apie visokius aštuonkojus.

– Mokytojau, – pyktelėjau.

Jis neskubėdamas pakėlė galvą. Vienaime iš lapų, pakleistų ant stalo, kreivai šleivai buvo nupieštas aštuonkojis. Ant kaktos jis ryšėjo taškuotą juostą.

– Kas nutiko, Cukiko?

– Mokytojau, aš...

– Taip.

– Mokytojau, aš...

– Aha.

– Mokytojau.

– Tai aš ir klausiu, kas yra?

– O kaip „ošia jūra“? Netiktų?

Niekaip negaliu priartėti prie esmės. Aš net nesuprantu, ar ta esmė yra tai, kas vyksta tarp mudviejų.

– O! Šitaip? „Aštuonkojis. Švelniai raustelėjęs. Ošia jūra.“

Mokytojas, visiškai nepastebėdamas, kad aš baigiu išsikraustyti iš proto, arba apsimesdamas, kad nepastebi, užrašė eiles ant popieriaus. Rašė skaitydamas balsu: „Aštuonkojis. Švelniai raustelėjęs. Ošia jūra.“

– Neblogai. Cukiko, turite gerą skonį.

– Aha, – atsakiau. Kad nepamatytų, prigludžiau popierinę nosinę prie lūpų ir nusivaliau dažus. Kažką murmedamas

sau po nosimi Mokytojas krapštėsi prie eilėraščio, vietomis kaitaliojo žodžius.

– Cukiko, ką manote, o jeigu taip: „Ošia jūra. Aštuonkojis švelniai raustelėjęs“?

Nebuvo ką ir manyti. Pravėriau bespalves lūpas ir dar kartą bejėgiškai kažką numykiau. Jis spindinčiomis iš džiaugsmo akimis užrašė posmą ir vienas pats sau čia pakreipdavo galvą, čia palinksėdavo.

– Tikras Bašio, – įvertino.

Aš jau nebeturėjau jėgų atsakinėti. Tik galva pakinkavau ir tiek.

– Yra toks Bašio haiku: „Jūra niauukstosi. Anties balsas švelniai pabalęs“, – rašydamas ant popieriaus Mokytojas pradėjo pamoką. Vidury nakties!

– Sakykime, kad mudviejų sukurtas haiku remiasi šiuo Bašio trieliu. Įdomus posmas netaisyklingu ritmu. „Anties balsas švelniai pabalęs. Ošia jūra“ – visiškai netinka. Nes tada „švelniai pabalęs“ gali apibūdinti ir jūrą, ir anties balsą. Ir haiku suskamba tik dėl to, kad „švelniai pabalęs“ yra pa- baigoje. Ar aišku? Na, žinoma. O kas čia gali būti neaiškaus? Cukiko, o kodėl ir jums nepamėginus sudėti kokio posmo?

Taigi, ką darysi, nė pati nepastebėjau, kaip drauge su Mokytoju sėdau prie haiku. Būtų kas sakęs, kad taip nutiks, nieku gyvu nebūčiau patikėjusi. Laikrodis rodė jau po dviejų. O aš lenkdama pirštus kūriau visokius apgailėtinus haiku: „Į lempų šviesą skrendančios peteliškės. Tikriausiai liūdi.“ Ką visa tai reiškia?

Visa įsiutusi kūriau tas eiles. Gyvenime nesu rašiusi haiku, bet posmai liejosi vienas po kito. Dešimt. Dvidešimt. Galop pavargau ir priglaudusi galvą ant Mokytojo čiuzinio

užmigau tiesiai ant grindų. Užmerkiau akis ir jau niekaip nebebajėgiau jų praplėšti. Visiškai neprisimenu, kaip buvau užtempta ant čiuzinio ir paguldyta po antklode (atrodė, kad nutempė ir apklostė Mokytojas), bet kai pramerčiau akis, girdėjau nepaliamąją jūros ošimą, o pro užuolaidų plyšėlį skverbėsi dienos šviesa.

Pasirodė ankštoka ir kai žvilgtelėjau į šoną, pamačiau šalimais miegantį Mokytoją. Miegojau savo galvą pasidėjusi jam ant rankos.

– Oi! – suškau pakildama. Tada nieko negalvodama išlėčiau į savo kambarį. Įlindau po savo antklode, tada vėl greitai pašokau, sukau ratus kambaryje, atidengiau užuolaidą, vėl uždengiau, dar kartą palindau po antklode, iki pat viršugalvio užsitraukiau apklotą, vėl pašokau ir tuštutėle galva grįžau atgal pas Mokytoją. Užuolaidos vis dar buvo uždengtos, jis prieblandoje gulėjo po antklode plačiai atmerkęs akis ir laukė manęs.

– Cukiko, užeikite, – keldamas antklodės kraštą švelniai pakvietė Mokytojas.

– Taip, – tyliai pasakiau ir palindau po antklode. Į mano pusę plūstelėjo Mokytojo dvasia.

– Mokytojau, – tardama įsikniaubiau jam į krūtinę. Jis keletą kartų pabučiavo mano plaukus. Palietė mano krūtis per chalata, po to – po chalatu.

– Kokios puikios krūtys, – pasakė tuo pačiu tonu, koku aiškino apie Bašio haiku. Sukikenau, Mokytojas irgi.

– Puikios krūtys. Puikios mergaitės, vardu Cukiko, – paglostė man galvą. Ir dar glostė, dar. Glostoma apsnūdau.

– Aš pamiegosiu, Mokytojau.

– Gerai, pamiegotime, Cukiko.

– Nors miegoti visiškai nenoriu, – dar sušnabždėjau, bet jau nebepraplėšiau akių.

Gal iš Mokytojo delno teka kokios nors migdomosios dalelės? Aš gi nenoriu miego. Aš noriu, kad jis mane apkabintų. Norėjau pasakyti, bet liežuvis nebesivertė. Nenoriu miego... nenoriu... ne... ir galiausiai nutrūko. Mokytojo ranka irgi kažkuriuo metu sustojo. Pasigirdo ramus, gilus kvėpavimas.

– Mokytojau, – sukaupusi paskutines jėgas ištariau.

– Cukiko, – jis irgi iš paskutiniųjų atsakė.

Beužmingančias ausis pasiekė tylus virš jūros skraidančių žuvėdrų klyksmas.

– Mokytojau, nemiegokit, negalima, – dar bandžiau pasakyti, bet jau nebeišėjo.

Ant jo rankų mane pasiglemžė gilus miegas. Nusivyliau. Nusivildama paskendau savo miege, smarkiai nutolusiame nuo Mokytojo miego. Net kelios žuvėdros klykavo ryto šviesoje.